

Politiet i møte med ofre for menneskehandel

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2018

Kand.nr : 955

Antall ord: 6571

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Problemstilling	4
1.3 Avgrensning	5
1.4 Oppgavens oppbygning	5
2. Metode.....	5
2.1 Valg av metode.....	5
2.2 Forforståelse	5
2.3 Valg av litteratur.....	6
3. Menneskehandel.....	8
4. Drøftelse	10
4.1 Kunnskap.....	10
4.2 Offersyn.....	13
4.3 Tillit	16
5. Avslutning	20
6. Litteraturliste	21
6.1 Selvvalgt pensum	23

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Selv om rekrutteringsmetodene varierer hadde kvinnenes historier det til felles at rekruttererne først lokket dem til seg ved å tilby dem gode jobber og en bedre fremtid for seg selv og deres kjære. Straks menneskehandlerne har et grep om kvinnene forandrer de taktikk ved å bruke fysisk makt og seksuell vold. De fleste av kvinnene har opplevd voldtekt, fysisk vold og trusler i den innledende fasen av menneskehandlingsprosessen. Målet med voldtekten og volden ser ut til å være å knekke kvinnene, å innprente frykt i dem og klargjøre dem for deres fremtidige liv i prostitusjon.

Monica og Evas historier illustrerer dette. Etter å ha blitt solgt av kjæresten sin til to menneskehandlere ble Monica holdt på et rom der de «forberedte» henne på et liv i prostitusjon: «Fra da av var jeg aldri alene. De første ukene bodde vi sammen i det rommet. De voldtok meg begge to. Så begynte de å sende menn til meg om natta. Etter en måned følte jeg at dette var livet mitt, og jeg gjorde ingen ting for å protestere. Den første gangen jeg prøvde å stikke av kutta de opp håndleddene mine (hun viser meg) med et barberblad» (Paul & Nilsen, 2009, s. 12).

Historien om Monica er en av mange som omhandler menneskehandel til prostitusjon i Norge. En av grunnene til at jeg valgte å utdanne meg til politi er ønsket om å hjelpe mennesker i sårbare situasjoner. Ofre for menneskehandel er et ekstremt men reelt eksempel på personer i en svært sårbar situasjon. Disse menneskene eksisterer over hele verden, også i Norge. Etter jeg startet på politiutdannelsen har jeg ofte blitt spurt om hvordan jeg stiller meg til aktuelle problemstillinger vi står overfor i Norge. Kjøp og salg av sex er en av problemstillingene som stadig tas opp for diskusjon. Jeg har kjent på en frustrasjon over at de jeg diskuterer dette temaet med har bastante meninger uten særlig forståelse for at enkelte tvinges til å selge seksuelle tjenester og at veien ut av slike miljøer er vanskelig av flere grunner. Jeg ønsker derfor å tilegne meg kunnskap slik at jeg bedre kan forstå dagens situasjon og utfordringer politiet står overfor i møter med ofre for menneskehandel.

Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel omtaler menneskehandel som vår tid slaveri (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016, s. 4). Menneskehandel er ikke akseptert i Norge og skal bekjempes med et tverretatlig samarbeid. Politiet er en viktig aktør i dette arbeidet da det er deres oppgave å avdekke og etterforske forholdene som omhandler

menneskehandel, samt bidra med identifisering og ivaretagelse av ofre (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016, s. 4).

Politiet får både en håndhevende og beskyttende rolle i arbeidet mot menneskehandel. En av politiets kjerneoppgaver er å beskytte og hjelpe personer i nød. Politiets oppgaver beskrives i politiloven § 2. En av politiets oppgaver er å ”...yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner, i lovbestemte tilfeller og ellers når forholdene tilsier at bistand er påkrevet og naturlig” (Politiloven, 2015). Mennesker utsatt for menneskehandel, kontroll og tvang vil dermed falle inn under denne bestemmelsen.

1.2 Problemstilling

Hvilke utfordringer står politiet overfor i møter med kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon?

For å skape bedre forståelse for hva problemstillingen går ut på er det nødvendig å redegjøre for enkelte begreper. Alt som innebærer en form for tvang med den hensikt å utnytte et annet menneske til seksuelle formål, tvangsarbeid, krigstjeneste eller fjerning av personens organer defineres som menneskehandel etter norsk lov, jf. strl. § 257, første ledd (Straffeloven, 2005). Menneskehandel er grov kriminalitet. Det blir gjerne begått som et ledd i organisert kriminalitet og bryter med grunnleggende menneskerettigheter hvor ofre rammes hardt (Riksadvokaten, 2018, s. 8). Menneskehandel foregår både som grensekryssende kriminalitet og innenfor en stats grense (Kripos, 2017, s. 12).

Det vil være naturlig å vise til straffelovens bestemmelse ved redegjørelse av begrepet «menneskehandel». Det følger av strl. § 275 at den som med vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig adferd tvinger, utnytter eller forleder en person til prostitusjon eller annen seksuell ytelse, straffes for menneskehandel med fengsel inntil 6 år. Prostitusjon defineres som når en person mottar vederlag for å ha seksuell omgang eller foreta seksuell handling med en annen eller for å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, jf. strl. §315, tredje ledd (Straffeloven, 2005).

I denne oppgaven menes politi som politigeneralisten. Dette er politi som løser ordensoppdrag og jobber operativt ute blant befolkningen. Politiet som organisasjon på politisk nivå vil ikke

være gjenstand for drøftelse. Oppgaven vil fokusere på politiets operative arbeid i møte med kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon.

1.3 Avgrensning

Jeg vil avgrense oppgaven til å handle om kvinner som utsettes for menneskehandel til prostitusjon i Norge. På grunn av oppgavens begrensede omfang avgrenses oppgaven til å omhandle de kvinnelige ofrene. Dette er fordi det finnes tilsynelatende lite litteratur og forskning om menn. Det vil ta mye tid og arbeid å få innhentet nok kunnskap om mannlige ofre. En annen årsak er at oppgaven kan bli for stor med for mange aspekter å ta hensyn til.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven vil først ta for seg metodevalg, forforståelse og litteraturvalg, før den fortsetter over på hoveddelen. Hoveddelen søker først å redegjøre for hvordan dagens situasjon av menneskehandel er globalt og nasjonalt. Deretter vil ulike utfordringer politiet kan stå overfor i møter med ofre for menneskehandel belyses. Kunnskap, offersyn og tillit vil her drøftes opp mot problemstillingen. Avslutningsvis vil oppgaven oppsummere hovedpoeng som framkom i drøftelsen.

2. Metode

2.1 Valg av metode

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave. En teoretisk oppgave kjennetegnes av at man bruker allerede eksisterende teoretiske og empiriske studier for å presentere og diskutere en problemstilling.

2.2 Forforståelse

Torsten Thurén (2009, s. 70) mener at forforståelse både kan ses på som fordom og fakta, alt etter som om forståelsen man har er riktig eller feilaktig. Det er viktig å være bevisst ens egen forforståelse i arbeid med nytt materiale, fordi man har en oppfatning basert på tidligere kunnskap som man tar med seg i det nye materialet man skal tolke (Olsvik, 2014, s. 111). Bekreftelsesfellen er å legge mer merke til eller foretrekke informasjon som bekrefter allerede eksisterende oppfatninger eller tanker man har om et tema. Bekreftelsesfellen har vist seg å

øke med graden av blant annet personlig involvering til tema (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 94).

Min forforståelse om menneskehandel til prostitusjon har vært formet av foredrag på skolen, media, film og samtaler med andre. Jeg hadde hørt at kvinner ble lokket med jobb i Vesten og at enkelte ble solgt av familien sin i u-land for å tjene penger ved å utføre seksuelle tjenester. Ofrene har vært ulovlig i landet med liten eller ingen kunnskap om hva de hadde rett på. Miljøene de omgikk var vanskelig å komme seg ut av på grunn av trusler og vold. Jeg har trodd at kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon har en komplisert fortid og at prostituerte med bakmenn fikk lite, om ingenting av pengene de hadde tjent. Arbeidsdagene var lange og tøffe, og kvinnene hadde liten rett til å bestemme hvem de ønsket å selge til. Jeg har også trodd at disse kvinnene hadde liten tillit til politiet.

Under andre veiledningssamtale ble jeg bevisst mine tanker og følelser rundt menneskehandel til prostitusjonsformål. Urettferdigheten og utnyttelsen av menneskers sårbare situasjon gjør meg sint. Stemninger og følelser kan påvirke tankeprosessen, som kan resultere i at man står fast ved en tolkning uten evne til å se andre perspektiver av materialet (Olsvik, 2014, s. 112). For meg blir det derfor viktig å være bevisst mine følelser rundt menneskehandel da det foreligger en fare for å bli både subjektiv i tilnærming til oppgaven og moralsk med sterke formuleringer i skrivingen.

Min forforståelse ble utfordret underveis i oppgaveskrivingen. Jeg har nå fått et mer nyansert bilde av menneskehandel med en større forståelse for hvor kompleks og sammensatt hver enkelt sak kan være. Jeg har også fått en dypere innsikt i hvorfor kvinner velger å avstå fra hjelp.

2.3 Valg av litteratur

I en teoretisk drøfting er det viktig å bruke ulike argumenter, teorier og informasjon opp mot hverandre for å se en problemstilling fra forskjellige vinkler (Olsvik, 2014, s. 144). Jeg har forsøkt å finne mest mulig relevant teori om menneskehandel til prostitusjon i Norge for å belyse problemstillingen tilstrekkelig.

Menneskehandel er blitt tilegnet mye fokus i nyere tid slik at det har vært utfordrende å finne nok vitenskapelig data. Jeg har derfor innhentet relevant kunnskap fra flere offentlige dokumenter. Dokumenter som er brukt i oppgaven er blant annet regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016), KOMs rapport (2017) og veileder (2008) og Kripos (2017) rapport på menneskehandel i Norge.

Dalland (2012, s. 74) understreker viktigheten av kildens gyldighet, holdbarhet og relevans. Jeg har forsøkt å etterpøve kildene ved å se på kildens verdi for oppgavens problemstilling, hva slags kilde det er, hvem den er skrevet for, forfatter av kilde, innhold og formål med kilden og publiseringsdato. I drøftelsen har jeg brukt forskjellige vitenskapelige tekster skrevet av forfattere med ulik bakgrunn. Dette gir drøftelsen varierte synpunkter. Jeg har blant annet brukt Jessens (2007) og Hjorts (2008) bok som inneholder tekster fra forskjellige forfattere om prostitusjon i drøftelsen av denne oppgaven. En rapport fremlagt av Rachel E. Paul & Lene Nilsen (2009) er brukt for å belyse historiene til tolv kvinner som har blitt utsatt for menneskehandel og hvilke utfordringer samfunnet står overfor når det gjelder kvinnehandel. Tillit, kommunikasjon og konflikthåndtering referes til i boken til Bråten (2015), samt Egge & Ganapathy (2015) og Stenshol (2015). Stressreaksjoner drøftes nærmere ved hjelp av Risan og Skoglunds (2013) bok *Psykologi i operativ tjeneste. Psykiske lidelser og stress*. Hovedtyngden ligger på Geir Aas (2013) og Nils Christies (1986) tekster når offersyn skal drøftes, mens Jahnsens (2014) doktoravhandling om norsk prostitusjonspolitikkk blir brukt for å problematisere uforutsigbarheten i det norske hjelpeapparatet.

3. Menneskehandel

Jeg har valgt å omtale kvinnene i denne oppgaven som ofre for menneskehandel til prostitusjon. Dette er et bevisst valg fra min side. Per Kristian Dotterud problematiserer offergjøring av individer ved at de på den måten fraskrives ansvar og anses som passive mottakere. Prostituertes ønske er å betraktes som aktører framfor passive ofre (Dotterud, 2007, s. 89). Ikke alle kvinner som prostituerer seg er eller anser seg selv som et offer. I denne oppgaven er fokuset på prostituerte som omfattes av bestemmelsen om menneskehandel. Jeg velger å omtale kvinnene som ofre for å tydeliggjøre at de har blitt utsatt for kriminalitet.

I 2015 opplevde Europa den største migrasjons- og flyktningestrømmen i nyere tid. Dette har gitt kriminelle aktører tilgang på mange potensielle ofre (Kripos, 2017, s. 15). Den restriktive flyktning- og asylpolitikken i Vesten har ført til høye migrasjonsmurer. Dette gir kriminelle aktører muligheten til å kreve store summer for å frakte personer illegalt inn i landet, samtidig som Norge ikke har lovlig arbeid med god nok lønn å tilby flyktninger og asylsøkere. Dette gjør blant annet kvinner på flukt spesielt utsatt for menneskehandel (Skillbrei m.fl. sitert i Sannesmoen, 2007, s. 57).

For å forstå menneskehandel bedre må dagens situasjon beskrives. Årsaken til menneskehandel til prostitusjon rotfestes først og fremst i tre forhold (Lund-Jensen & Voetmann, 2008, s. 21). For det første må det eksistere et marked der personer er villig til å betale for å ha sex med disse kvinnene. For det andre må det eksistere fattige kvinner i verden som kan utnyttes. For det tredje må bakmenn ha et økonomisk initiativ, samt at risikoen for pågripelsen og straff være liten (Lund-Jensen & Voetmann, 2008, s. 21).

Bakmenn, eller halliker som de omtales som i norsk straffelov, er personer som rekrutterer, organiserer eller utnytter andres prostitusjon. Bakmenn er ofte forankret i kriminelle nettverk med internasjonale kontakter. Nettverkene tjener penger på kjøp og salg av kvinner og deres prostitusjon (Sannesmoen, 2007, s. 104). Hallikvirksomhet er straffbart i Norge med bot eller fengsel inntil 6 år. Det er både straffbart å fremme andres prostitusjon og medvirke til prostitusjon i form av utleie av lokaler til personer som driver med dette, jf. strl. § 315, første ledd. En person kan straffes for både hallikvirksomhet og menneskehandel om vilkårene i straffebudene er oppfylt. Menneskehandel har strengere strafferamme enn hallikvirksomhet, hvor en kan straffes med fengsel inntil ti år om forholdet regnes som grovt, jf. strl. § 258 (Straffeloven, 2005).

Det framkommer i Kripos (2017, s. 12) rapport om menneskehandel i Norge at menneskehandel er et av de tre største ulovlige markedene globalt sammen med våpenhandel og narkotikakriminalitet. Menneskehandel og menneskesmugling er blant de kriminalitetsformene som tiltrekker seg flest organiserte kriminelle grupper, og antas å være en av de mest inntektsgivende ulovlige virksomhetene i Europa. FNs kontor for narkotika og kriminalitet anslår at menneskehandel globalt gir en årlig profitt på over 23,5 milliarder norske kroner på verdensbasis. Profitten, etablerte transportruter, utprøvde og velfungerende fremgangsmåter og jevn etterspørsel i markedet gjør menneskehandelens kriminelle marked stabilt. En nylig beregning tyder på at over 40 millioner mennesker ble utnyttet til menneskehandel globalt i 2016 (Kripos, 2017, s. 12).

Det fremgår av KOMs (2017, s. 28-37) rapport at det i 2016 ble det registrert 262 mulige ofre for menneskehandel i Norge, hvorav 98 ble identifisert for første gang dette året. Ofrene er fordelt på 42 nasjonaliteter, hvor Nigeria er den nasjonaliteten som er hyppigst representert med 125 personer. Romania, Pakistan og Bulgaria er de tre neste landene som er mest representert med tilsammen 36 personer. 197 av ofrene var kvinner over 18 år, det utgjorde 75% av totalen. 173 av disse kvinnene ble utnyttet til prostitusjon og annen seksuell utnyttelse, 11 til en kombinasjon av prostitusjon/annen seksuell utnyttelse og tvangsarbeid. Dette betyr at 93% av de kvinnelige ofrene over 18 år ble utnyttet til prostitusjon og annen seksuell utnyttelse. Det er viktig å påpeke at det kun er personer som har fått oppfølging fra hjelpeinstansene det gjeldende året som er tatt med i statistikken (KOM, 2017, s. 27). Det er derfor gode grunner til å tro at det er flere mulige ofre for menneskehandel i Norge, enn det som fremkommer av statistikken. Det er uvisst hvor mange ofre som har latt være å kontakte hjelpeinstansene og flere av ofrene velger bort bistand eller beskyttelse.

Menneskehandel er et stabilt kriminelt marked, også i Norge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016). Kripos har spesialiserte menneskehandelsgrupper i flere politidistrikter og drifter politiets nasjonale kompetansegruppe. Disse kan bistå politidistriktene etter behov. Politigeneralisten og hvert enkelt politidistrikt har et ansvar for å forebygge, oppdage og straffeforfølge menneskehandel. De har også ansvar for å ivareta ofrene og bidra til at de får den hjelpen og beskyttelsen de har krav på (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016) Spørsmålet er hvilke utfordringer politiet kan stå overfor i møte med ofre for menneskehandel.

4. Drøftelse

Det er flere tenkelige utfordringer politiet kan stå overfor i møter med kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon. Aspektene kunnskap, offersyn og tillit vil drøftes for å besvare oppgavens problemstilling.

4.1 Kunnskap

En utfordring som kan oppstå i politiets møte med ofrene er at politiet ikke har nok kunnskap eller forutsetning for å kjenne igjen et mulig offer for menneskehandel. Noen av kvinnene fremstår kanskje ikke i tråd med idéen om hvordan et offer for menneskehandel skal fremstå og blir derfor ikke anerkjent som offer. KOMs (2008, s. 10) rapport lister opp flere mulige indikatorer med utfyllende underpunkter som kan tyde på at noen er offer for menneskehandel. Noen generelle indikatorer kan være at kvinnene er under tvang/kontroll/forledelse/misbruk av sårbar situasjon, er utsatt for vold eller trusler mot seg selv, familie eller venner, er tvunget til å begå brudd på norske lover som en del av utnyttelsen eller arbeider under uverdige forhold. Noen av kvinnene har ikke mulighet til å oppsøke hjelp på egenhånd (Sannesmoen, 2007, ss. 71-72). Det blir derfor desto viktigere at politi og andre hjelpeinstanser gjør sitt for å få kontakt med og nå ut til disse kvinnene. Ved at politiet har kunnskap om indikatorer og plukker opp signaler som kan tyde på at noen kan være et offer for menneskehandel, vil det kanskje være lettere for politiet å oppdage og identifisere disse personene. Politiet vil da få en helt annen forutsetning til å kommunisere på en hensiktsmessig måte ved å justere kommunikasjonen etter omstendighetene og offerets behov. Om politiet ikke har kunnskaper om mulige indikatorer, vil sannsynligheten være større for at personens situasjon hverken oppdages eller løses.

Politiet trenger kunnskap om hvorfor flere av kvinnene har vanskeligheter for å avslutte kontakten med menneskehandlerne og slutte med prostitusjon. Det kan bli en utfordring om de ikke har denne kunnskapen. Politiet trenger denne kunnskapen for å bedre forstå sakens kompleksitet slik at det blir lettere å tilnærme seg problemet på en god måte. Noen av kvinnene ønsker ikke å slutte fordi de har en familie å forsørge i hjemlandet. De velger derfor å holde ut i prostitusjonen framfor å reise tomhendt hjem uten penger eller ære (Jessen, 2007, s. 182). Bakmenns personlige- og materielle makt er ofte det som hindrer prostituerte i å slutte med prostitusjon (Polyakova, 2007, s. 321). Den personlige makten kan både utøves direkte og indirekte gjennom blant annet vold og trusler om vold, psykologisk press, maktdelegering

til overvåkere og ved å hindre kvinnenens mobilitet og sosialisering med. Isoleringen fratrar kvinnene muligheten til å opparbeide seg den sosiale kapitalen som er nødvendig dersom de ønsker å endre på sin livssituasjon. Den materielle makten kan være nedbetalingslån og kontroll over kvinnens lønn og økonomi (Polyakova, 2007, ss. 321-325). Mange av kvinnene er sårbare personer i et nytt land, ofte ute av stand til å finne hjelp. Manglende språkkompetanse kan minimere sjansene for å finne informasjon om rettigheter og hjelpeinstanser. Bakmenn kan i tillegg ha kontroll over kvinnenens identifikasjonspapirer, slik at noen av kvinnene mangler eller har falske pass (Paul & Nilsen, 2009, s. 15).

Han visste at jeg ikke hadde papirer. Han sa til meg: ”Jeg kan drepe deg, og ingen vil få vite det, ingen vet hvem du er, ingen vil lete etter deg” (Paul & Nilsen, 2009, s. 15)

Det er viktig at politiet har kunnskap om at det kan være vanskelig å kommunisere med og nå inn til personer i en presset og sårbar situasjon. En utfordring med manglende kunnskaper om dette er at politiet kan stå til fare for å mistolke ofrenes oppførsel og reaksjoner. Det er flere faktorer som kan påvirke en persons oppførsel i møte med politiet. Mange vil oppleve møte med politiet som ubehagelig. De ser ikke personen, men uniformen og autoriteten den medbringer. Det vil være en maktskjevhet i disse møtene som politiet har et ansvar for å justere slik at kommunikasjonen blir likeverdig. Det kan være en utfordring at kommunikasjonen står til fare for å utarte seg uheldig om politiet ikke er bevisst denne maktskjevheten (Egge & Ganapathy, 2015, s. 63). I møte med en fagperson hvor maktbalansen er skjev kan personen være redd for å bli behandlet på en måte som skader selvfølelsen. Frykten for å føle seg dum, skamfull, avvist eller hjelpeløs er til stede og kan forårsake stress (Bråten, 2015, s. 104). Hjelpeapparatet påpeker at ofre for menneskehandel ofte lider av selvbefredelse, skam og skyldfølelse for situasjonen de er havnet i. Politiet må derfor ha i bakhodet at kvinnene kan oppleve det som svært sårt og ubehagelig å bli konfrontert med og snakke om deres situasjon (Sannesmoen, 2007, s. 46).

Kvinner utnyttet til prostitusjon er i en særdeles sårbar situasjon hvor tilliten til mennesker og autoriteter kan være svekket. Ulovlig opphold i landet, manglende språkkunnskaper, frykt for at bakmenn vil tro hun samarbeider med politiet og redsel for å bli sendt ut av landet kan være noen av faktorene som kan gjøre kvinnenens møter med politiet ubehagelig (Sannesmoen, 2007, s. 19). Dette kan resultere i fysiologiske stressreaksjoner som blant annet økt pust og puls, skjelvinger, rødming, utvidede pupiller, hodepine, svetting og kvalme (Risan &

Skoglund, 2013, s. 35). Om kvinnene føler at deres interesser eller behov blir truet i møte med politiet, er motstand en naturlig reaksjon. Ubegag og spenning kan utløse følelser som frustrasjon, fornærmelse, sinne, redsel og opphisselse (Stenshol, 2015, s. 238). Dette kan føre til at kvinnen oppfører seg uhensiktsmessig, fiendtlig eller lite samarbeidsvillig ovenfor politiet. En slik oppførsel samsvarer kanskje ikke med politiets forventning om hvordan et offer skal framstå (Aas, 2013, s. 18). Manglende kunnskaper om at ofre for menneskehandel kan føle ubegag i møte med politiet og at dette kan resultere i stressreaksjoner er dermed veldig uheldig. Denne utfordringen kan føre til at situasjoner mistolkes og at kvinnene behov for hjelp ikke oppdages.

Riksadvokaten har påpekt av flere menneskehandelssaker bør avdekkes. Regjeringen har i 2016 lagt krav til forbedring i politiets organisering og innsats mot menneskehandel. Politiet kan ikke vente på anmeldelser fra ofrene men må selv være mer proaktiv i sin tilnærming til kriminaliteten (Riksadvokaten, 2018, s. 9). Politiet har med midler fra statsbudsjettet i 2015 etablert spesialiserte grupper mot menneskehandel i Oslo, Agder, Sør-Vest, Vest og Trøndelag politidistrikt, mens Kripos fikk fem millioner kroner i statsbudsjettet i både 2017 og 2018 til innsats mot menneskehandel (Kripos, 2017, ss. 7, 17).

Kampen mot menneskehandel bør skje i alle politiets ledd. Jeg hadde praksis på et mellomstort lensmannskontor. Der var aldri menneskehandel et tema. Jeg har heller aldri hørt at noen av mine medstudenter har jobbet med menneskehandel i praksisåret. Det kan stilles spørsmål ved om dette er noe som jobbes med og prioriteres på et generalistnivå. Gundhus (2009, s. 193) redegjør for den kulturelle motstanden mot kunnskapsbasert politiarbeid som finnes i politietaten, hvor «ordentlig politiarbeid» settes høyere enn kunnskapsarbeidet. Det kan være en utfordring om det kunnskapsbaserte arbeidet nedprioriteres av politiet som jobber ute på gata. Kunnskapsbasert politiarbeid blir definert i NOU (2009: 12, s. 185-186) som en kombinasjon av erfaringsbasert-, analytisk- og vitenskapelig kunnskap. Samarbeid og kunnskapsdeling med andre profesjoner er derfor avgjørende i det erfaringsbaserte arbeidet. Et tverretattlig samarbeidet blir viktig for at politiet skal ha støttespillere og nok kunnskaper om menneskehandel slik at politiet er godt nok rustet til å hjelpe ofre. Den proaktive tilnærmingen til menneskehandel kan bli problematisk å få til om det kunnskapsbaserte arbeidet ikke prioriteres blant politigeneralistene.

4.2 Offersyn

En utfordring som kan oppstå i politiets møte med kvinner utsatt for menneskehandel er at politiet ikke anerkjenner kvinnen som et fullverdig offer. Det kan bli problematisk om politiet forestiller seg at et offer skal fremstå, se ut og være på en spesiell måte, da det blir vanskelig å finne personer som passer til bildet av et ideelt offer. Det kan resultere i at ofre ikke anerkjennes som ofre og får den hjelpen de behøver og har krav på. Som politi er det derfor viktig å være bevisst at ikke alle ofre er «ideelle ofre». Det er tvert imot de færreste av ofrene som er forstått som ideelle (Aas, 2013, s. 26).

Det eksisterer en rekke misforståelse og myter om menneskehandel som det er viktig å være bevisst på som politi. Om kvinnen samtykket til utnyttelsen, visste hva som skulle skje med henne, ikke benyttet muligheten til å rømme, er i slekt med bakmannen eller avslår tilbud om hjelp, oppfattes hun kanskje ikke som et offer (KOM, 2008, s. 6). Disse misforståelsene er feilaktig og regnes derfor som fordommer (Thurén, 2009, s. 70). Det kan være en utfordring om politiet har disse fordommene i møte med ofrene. Slike fordommer kan kanskje påvirke hvordan politiet møter kvinnene og om kvinnene blir ansett som ofre, gitt nødvendig informasjon og hjelp. Disse fordommene minner mye om Christies (1986) artikkel om det ideelle offer – hvor han problematiserer samfunnets syn på enkelte ofre som mer verdige enn andre.

Christie (1986) beskriver et ideelt offer som en person eller kategori mennesker som blir tildelt en fullstendig og legitim offerstatus i vårt samfunn. Ingen vil klandre offeret for den begåtte ugjerningen. Et slikt offer vil være lett å føle sympati og medfølelse med. Et offer kan i følge Christie (1986, s. 19) regnes som verdig om det består seks kriterier:

1. Offeret er være svakt og forsvarsløst
2. Offeret er ute i et respektabelt ærend
3. Offeret kan ikke klandres for ugjerningen den blir utsatt for
4. Gjerningspersonen på sin side er stor og slem
5. Gjerningspersonen er ukjent
6. Offeret må i tillegg være sterk nok til å hevde sin status som offer ved å fortelle sin historie og anmelde gjerningspersonen

Spørsmålet er om kvinner som utsettes for menneskehandel til prostitusjon oppfyller Christies seks kriter for å bli gitt en fullverdig offerstatus.

Mange kvinner som utnyttet til prostitusjon kan oppfylle kriteriet som svakt og forsvarsløst. De nigerianske prostituerte i Oslo framsto ikke som svake og ute av stand til å forsvare seg selv grunnet sin aggressive fremtoning og desperasjon etter å tjene penger (Årsvoll, 2009, ss. 24-25). Når de nigerianske prostituerte får negativ oppmerksomhet i media vil dette kunne påvirke samfunnets oppfattelse av utenlandske prostituerte. Dette kan forklares med sosialpsykologi. Sosial persepsjon gjøres av alle underbevisst ved at hjernen kategoriserer mennesker basert på sentrale trekk ved personen (Svartdal, 2011, s. 198). Selv om mange utenlandske prostituerte kan oppfylle dette kriteriet, er det en fare for at de kan bli generalisert som en gruppe hvor blant annet medieomtaler kan påvirke oppfattelsen.

Måten kvinnene endte opp i prostitusjonen kan si noe om de vil kunne anses å være ute i et respektabelt ærend. Noen av kvinnene er innforstått med at de skal selge sex. Andre blir lokket med løfter om jobb som vaskehjelp eller andre yrker, for så tvinges til sexsalg når de ankommer destinasjonslandet. Noen kvinner kidnappes og har ingen kontroll over hvor de blir transportert eller hva som vil skje med dem, mens andre selges av sin egen familie (Lund-Jensen & Voetmann, 2008, s. 16). Det vil være vanskeligere å klandre kvinnene som lures eller kidnappes framfor kvinnene som velger å selge sex. Alle kan likefullt juridisk anerkjennes som ofre for menneskehandel.

Kvinnene som velger å selge sex vil i manges øyne kunne klandres for situasjonen de befinner seg i. Kvinnene som ikke har valgt å selge sex men likevel har endt opp med å bli utnyttet til prostitusjon kan også klandres hvis de ikke gjør sitt for å anmelde bakmenn og slutte med prostitusjon. De må være sterke nok til å hevde sin status som ofre (Christie, 1986, s. 21). Dette er imidlertid noe mange kvinner har vanskelig for å gjøre av flere grunner som nevnt tidligere i punkt 4.1.

Gjerningspersonen i disse tilfellene er bakmenn og madamer. Bakmennene kan være store og slemme, men ikke alltid. Det finnes også kvinnelige bakmenn, en madam, som kan være fysisk likestilt med ofrene (Årsvoll, 2009, s. 24). Til tross for den fysiske likestillingen, vil det være et skjevt maktforhold grunnet madamens personlige- og materielle makt over offeret (Polyakova, 2007, ss. 321-326).

Bakmenn kan i mange tilfeller være ukjente for ofrene første gang de møtes, men de fleste bakmenn kan ikke regnes som ukjente da ofrene trolig vil få en relasjon til personen over tid. Noen ganger får ofrene et kjærestelignende forhold til bakmannen, andre ganger et forretningsforhold eller et sjef/ansatt forhold (Polyakova, 2007, ss. 299-315). Bakmenn kan derfor ikke regnes som en ukjent person for offeret. Kriteriet om at gjerningspersonen er ukjent for offeret vil derfor vanskelig kunne oppfylles.

Kvinner som utnyttes til prostitusjon kan ikke gis en fullverdig offerstatus basert på Christies (1986) seks kriterier. De vil nesten alltid kunne klandres for situasjonen de har havnet i, de kjenner som regel bakmannen eller madamen og har vanskelig for å komme seg ut av situasjonen de befinner seg i. Det er dette Christie (1986) problematiserer ved idéen om det ideelle offer. De færreste vil oppfylle kriteriene. At kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon ikke anerkjennes som verdige ofre kan ha ulike konsekvenser.

I en undersøkelse framkom det at 40% av 505 norske menn mente at kvinnen selv måtte ta ansvar ”i svært stor grad” eller ”i stor grad” om de ikke bryter ut av voldelig parforhold (Aas, 2013, s. 8). Dette kan trolig overføres til synet enkelte har på at ofre ikke bryter kontakt med bakmenn og slutter med prostitusjon. Det kan være problematisk om ofre som ikke bryter ut anses som medskyldig i situasjonen de er havnet i, da de kanskje ikke blir tatt like alvorlig. Politiet kan føle på en maktesløshet når kvinnene i tillegg avslår tilbud om hjelp. Det kan være utfordrende om ofre ikke opptrer i tråd med hva politiet forventer, ønsker og krever. Dette kan resultere i frustrasjon og motivasjonssvikt fra politiets side. Politiet forventer at ofre for menneskehandel skal anmelde bakmenn, ta imot hjelp og slutte med prostitusjon. Når kvinnene ikke gjør dette kan videre samarbeid bli vanskelig om politiet ikke omstiller seg (Aas, 2013, s. 18).

Det kan oppstå utfordringer om politiet ikke har forståelse for at det er forskjellige årsaker som kan føre til at kvinnene ikke tar i mot hjelp når det tilbys. Det kan være flere grunner til at kvinnene ikke opptrer i tråd med politiets forventinger og avslår hjelp til tross for at hjelpeinstanser tar kontakt. Når hjelp tilbys blir kvinnene nødt til å ta livsendrende og noen ganger livsviktige valg hvor informasjonen ofte kan være forvirrende og det er vanskelig å bedømme konsekvensene av valget. Mistillit, faktorer som gjør at kvinnene ikke kan og faktorer som gjør at kvinnene ikke vil ta i mot hjelp kan påvirke kvinnene til å avslå hjelpetilbudet. Frykt for bakmenn, manglende tro på tilstrekkelig beskyttelse, frykt for

familiens trygghet og økonomi, og redsel for å bli sendt ut av landet kan gjøre at kvinnene ikke våger å ta imot hjelp. Noen av grunnene til hvorfor enkelte ofre ikke vil ta i mot hjelpen er at de ikke kan leve på den måten hjelpen er utformet på eller at kvinnene ikke anser seg selv som ofre (Brunovskis, 2007, ss. 230-241). Kunnskap om disse faktorene kan kanskje øke politiets forståelse om hvorfor enkelte ofre avslår hjelp. Dette kan kanskje forebygge motivasjonssvikt ved avvisning og gjøre politiet bedre rustet til å forstå ofrenes behov.

Det kan være utfordrende om kvinnene ikke blir anerkjent som verdige ofre fordi de ikke fremstår i tråd med forventningene til et verdig offer. Kvinner kan være utsatt for menneskehandel til prostitusjon selv om Christies kriterier ikke er oppfylt, og må følgelig anerkjennes som verdige ofre likevel.

4.3 Tillit

Det er ikke unormalt at ofre for menneskehandel avslår tilbud om bistand og beskyttelse, og mange vil reagere med å avvise alle forsøk på samtale. Husk at det at du har vist at du bryr deg om dem, og at du har tatt deg tid til å informere om personens rettigheter og muligheter til å søke hjelp, alltid er et gode. Din informasjon kan være avgjørende for at personen vet hvor hun/han kan henvende seg når vedkommende kanskje på et senere tidspunkt ønsker bistand og beskyttelse (KOM, 2008, s. 13).

Sitatet over viser viktigheten av at ofrene har tillit til norske myndigheter og systemet for å få den hjelpen de behøver. Tillit blir derfor et tungtveiende moment i politiets møte med ofrene. Tilliten kan bli utslagsgivende for om politiet klarer å nå fram med informasjon og på en eller annen måte hjelpe kvinnene. Det kan oppstå utfordringer dersom ofre for menneskehandel har liten tillit til politiet og hjelpeinstanser. Institusjonell tillit påvirkes av individets møte og opplevelse av institusjonene (Egge & Ganapathy, 2015, s. 54). Det kan være flere årsaker til at kvinnene kan ha lav institusjonell tillit til norsk myndighet og politi (Paul & Nilsen, 2009, s. 15). Det kan blant annet skyldes negative erfaringer med politi og myndigheter fra eget hjemland, feilinformering fra bakmenn om at politiet er ute etter å ta og straffe kvinnene, frykt for å bli straffet for tidligere forhold eller for å bli sendt ut av landet (Paul & Nilsen, 2009, s. 15).

En sosialarbeider beskrev den første hjelpefasen som veldig viktig (Brunovskis, 2007, s. 231). Dette er fasen hvor man for første gang kommer i kontakt med offeret. En politiaksjon vil for mange av kvinnene bli den første kontakten med hjelpeapparatet. Slike aksjoner kan være politirazzia mot bordeller og bosteder eller etter dokumentkontroll som avslørte falske papirer. Et overveldende flertall av kvinnene har beskrevet en følelse av redsel og forvirring i disse møtene (Brunovskis, 2007, s. 231). Spørsmålet er dermed hvordan tilliten i disse møtene kan styrkes og hvilke utfordringer politiet her står ovenfor.

Ved aktivt oppsøkende politiarbeid kan politiet etablere relasjoner og skape personlig tillit ved gi kvinnene positive erfaringer i møte med politibetjentene (Egge & Ganapathy, 2015, s. 54). Mange av kvinnene vil på grunn av manglende tillit teste ut personene som tilbyr hjelp for å se om vedkommende er den en utgir seg for å være, har et genuint ønske om å hjelpe og om vedkommende holder ord. Grunner til uttestingen kan være at kvinnene har opplevd tillitsbrudd før og er redd for at de skal bli lurt og utnyttet på nytt. Hjelpen som tilbys er ofte et sted å bo, trygghet og hjelp med å skaffe papirer og jobb. Dette kan for flere av kvinnene minne om rekrutteringsprosessen hvor de ble lurt til prostitusjon (Brunovskis, 2007, s. 231). Vanskeligheter med å formidle informasjonene på en enkel og forståelig måte kan være en utfordring som forsterker kvinnenes usikkerhet. Det er derfor viktig at informasjonen som formidles ikke kan misforstås. Bruk av tolk og et forenklet språk kan både lette på kommunikasjonen og sende ut signaler om at kvinnen blir tatt på alvor (Brunovskis, 2007, s. 231).

Det kan være utfordrende for politiet å formidle informasjon om hvordan hjelpesystemet fungerer på en enkel og forståelig måte grunnet hjelpesystemets uforutsigbarhet. Ofre for menneskehandel har krav på refleksjonsperiode. Dette er en midlertidig oppholdstillatelse på seks måneder hvor kvinnene får et sted å bo, penger til livsopphold, helsehjelp, juridisk bistand og beskyttelse. Kvinnene skal i denne perioden bidra til politiets etterforskning slik at bakmenn kan straffeforfølges. De som vitner i rettsak mot sine bakmenn har også krav på oppholdstillatelse i Norge (Thjøme, 2017).

Det er flere utfordringer som kan oppstå i forbindelse med en refleksjonsperiode som kan svekke kvinnenes tillit til systemet. Retten til bolig forutsetter i prinsippet at kvinner bryter ut av miljøet og slutter med prostitusjon. Dette vil for flere bli problematisk som en langsiktig løsning på grunn av et akutt forsørgerbehov som ikke pengene til livsopphold dekker eller at

kvinnene har mer permanente behov for bolig utover de seks månedene. Noen av kvinnene får aldri permanent oppholdstillatelse til tross for at de velger å samarbeide med politiet og anmelder bakmenn, fordi de aldri oppnår status som offer i en straffesak (Jahnsen, 2014, s. 271). Thor Martin Elton, leder for menneskehandel-gruppen i Oslopolitiet, informerer om at svært få av menneskehandel-sakene ender opp i rettssystemet grunnet knappe ressurser fordi sakene ofte er omfattende å etterforske (Thjøme, 2017). Konsekvensene av dette er at kvinnene enten returneres til det første europeiske søkerlandet gjennom Dublin II-fordringen eller tvangsreturneres til hjemlandet etter endelig avslag på asylsøknad. Noen av kvinnene søker imidlertid frivillig retur med IOM med løfter om trygg avreise og mottakelse, samt assistanse i hjemlandet for å forebygge at kvinnene på nytt blir ofre for menneskehandel. Norske myndigheter har svært begrenset kunnskap om hva som skjer med kvinnene som velger å returnere frivillig (Jahnsen, 2014, s. 271). Det vil derfor være utfordrende å anbefale en slik løsning grunnet manglende informasjon om hva som vil skje med ofrene etter de forlater Norge.

Uforutsigbarheten gjør det svært vanskelig å forutsi hva som vil bli utfallet for ofrene etter de kobles opp mot hjelpeapparatet. Hjelpesystemets generøse ordninger kan gi urealistiske forhåpninger om at refleksjonsperioden og anmeldelse kan være en måte å oppnå permanent opphold i landet. Henleggelsesprosenten av anmeldte menneskehandelsaker er høy. Risikoen for at prosessene som igangsettes ved en refleksjonsperiode ender med retur til land der ofrene på ny er utsatt for utnyttelse ble av noen informanter vurdert som overhengende (Jahnsen, 2014, s. 276). En utfordring er derfor at systemets uforutsigbarhet gjør det vanskelig for politiet å gi ofrene konkret informasjon om hva de kan forvente av hjelpen som tilbys. Det kan tenkes at dette både virker ødeleggende for offerets tillit til politiet og hjelpeapparatet.

En annen utfordring som kan svekke offerets tillit er ulike rolleforventninger. Bjønnes (2008, s. 43) påpeker at det blant de ansatte i hjelpeapparatet er en utbredt oppfattelse av at en tillitsrelasjon må opparbeides med offeret før hjelpetiltak kan igangsettes. Mens offeret på sin side ikke ønsker eller klarer å vise tillit til systemet før det har bevist at det kan stoles på – blant annet ved å gi offeret den hjelpen hun trenger. Dette blir også bekreftet i Brunovskis(2007, s. 233) prosjektundersøkelse. Ofrene turte først å ha tiltro til hjelpetilbudet etter at de fikk konkret hjelp med et spesifikt problem. Den konkrete hjelpen var mer tillitsskapende enn løfter om og beskrivelser av hjelpetilbud. Det framkommer i undersøkelsen at flere av ofrene har en forventning om å få konkret hjelp for at tilliten skal

styrkes. Politiets rolle blir derfor viktig å avklare overfor ofrene. Dette for å unngå skuffelse og tillitstap grunnet høye forventninger om hva politiet kan utrette alene (Aas, 2013, s. 22).

Politiet kan vinne tillit med åpenhet og tydelig informasjonsformidling (Egge & Ganapathy, 2015, s. 65). De fleste anmeldte forhold om menneskehandel henlegges før de blir prøvd i retten, grunnet den krevende etterforskningen og manglende ressurser i politiet. Politiet kan kanskje unngå tillitstap ved å være ærlig overfor ofrene og være tydelig på hvilke forskjellige utfall en anmeldelse kan få, slik at offeret ikke klandrer politiet om saken får et uønsket utfall (Aas, 2013, s. 39).

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg drøftet hvilke utfordringer politiet kan stå overfor i møter med kvinner utsatt for menneskehandel til prostitusjon, med særlig vekt på viktigheten av kunnskap, offersyn og tillit. Det er nødvendig at politiet innehar kunnskap om identifisering av ofre for menneskehandel til prostitusjon, kvinnenens komplekse livssituasjon og hvorfor noen ikke ønsker å motta hjelp. Videre er det viktig å ha forståelse for hvordan stressreaksjoner kan påvirke møtene mellom politiet og de kvinnelige ofrene. Denne kunnskapen kan politiet videreutvikle, slik at den operative politigeneralisten blir bedre rustet til å forstå sakens kompleksitet og deretter tilnærme seg den.

Det er viktig at politiet er bevisst egne holdninger om hvordan et offer for menneskehandel skal fremstå. Enkelte har en oppfatning om at noen ofre framstår som mer verdige enn andre. Et slikt offersyn kan være problematisk i politiets møte med kvinner som blir utnyttet til prostitusjon. Kvinnene kan stå i fare for å ikke bli anerkjent som et verdig offer eller at de blir ilagt skyld for situasjonen de er havnet i, noe som kan føre til at de ikke får tilbud om den hjelpen de har krav på. Politiet kan i tillegg oppleve frustrasjon og motivasjonsvikt fordi kvinnene ikke opptrer i tråd med hva som forventes. Dette kan kanskje unngås om politiet får en økt forståelse for hvor sammensatt offerrollen kan være. Refleksjoner rundt egne forventninger om hvordan et offer skal fremstå og mulige korreksjoner av enkelte forventninger kan gjøre det lettere å håndtere situasjoner hvor ofrene ikke opptrer i tråd med hva som ønskes og kreves fra politiets side.

Det er i tillegg nødvendig at ofrene har tillit til politiet og hjelpesystemet for at de skal kunne få den hjelpen de behøver. Det er derfor viktig for politiet å ha kjennskap til positive og negative faktorer som påvirker tilliten, slik at det tillitsskapende arbeidet med ofrene kan forbedres. Åpenhet, tydelig informasjonsformidling og en empatisk tilnærming kan være viktige faktorer for å øke politiets tillit i møte med ofre for menneskehandel til prostitusjon.

6. Litteraturliste

- Aas, G. (2013). *Politiets erfaringer med, og håndteringer av, volden i nære familierelasjoner*. Oslo: Politihøgskolen. Upublisert.
- Bjønness, J. (2008). Vil du have et andet liv? Om det sociale systems fokusering på enkeltindividet. I B. G. Hjort, *Købt eller solgt. Om prostitution og trafficking* (ss. 33-60). Århus: Forlaget Klim.
- Bjerknes, O. T., & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning. Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bråten, O. A. (2015). *Håndbok i konflikthåndtering. Forebygging av trakassering, trusler og vold* (1. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Brunovskis, A. (2007). Når ofre for menneskehandel sier nei til hjelp. I L. Jessen (Red.), *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon* (ss. 223-244). Oslo: Koloritt forlag.
- Christie, N. (1986). The ideal victim. I E. A. Fattah, *From crime policy to victim policy: Reorienting the justice system* (ss. 17-30). London: Macmillan.
- Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dotterud, P. K. (2007). Prostitusjonsdebatten - en historie om usynliggjøring og undertrykking. I L. Jessen (Red.), *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon* (ss. 83-101). Oslo: Koloritt Forlag.
- Egge, M., & Ganapathy, J. (2015). Snakk om tillit! I P. Lagestad, *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv* (1. utg., ss. 52-69). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hjort, B. G. (2008). *Købt eller solgt. Om prostitution og trafficking*. Århus: Forlaget Klim.
- Jahnsen, S. Ø. (2014). *Innestengt eller utestengt? Norsk prostitusjonspolitik og kampen mot menneskehandel*. Doktorgrad. Bergen: University of Bergen.
- Jessen, L. (2007). Dømt til rehabilitering. I L. Jessen (Red.), *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon* (ss. 163-186). Oslo: Koloritt forlag.
- Jessen, L. (2007). *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon*. Oslo: Koloritt forlag.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016, 11). *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/2b3b502659e348189abd086306ef0d19/jd_regjeringens-handlingsplan-mot-menneskehandel.pdf

- KOM. (2008). *Veileder - Identifisering av mulige ofre for menneskehandel*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/03-rad-og-forebygging/menneskehandel/veileder_identifisering-av-mulige-ofre-for-menneskehandel.pdf
- KOM. (2017). *Rapport fra Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel 2016*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/03-rad-og-forebygging/menneskehandel/kom-tilstandsrapport-2016.pdf>
- Kripos. (2017). *Menneskehandel i Norge - Kriminelle aktører. Et situasjonsbilde basert på politiets kilder*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/menneskehandel/menneskehandel_rapport_2017.pdf
- Lund-Jensen, T., & Voetmann, V. K. (2008). Stor genvist - lille risiko. Om trafficking og prostitution. I B. G. Hjort (Red.), *Købt eller solgt. Om prostitution og trafficking* (1. utg., ss. 15-32). Århus: Forlaget Klim.
- NOU. (2009: 12). *Et ansvarlig politi: åpenhet, kontroll og læring: evalueringsrapport fra utvalget oppnevnt av justis- og politidepartementet 5. mars 2008*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-12/id560793/>
- Olsvik, E. H. (2014). *Vitenskapsteori for politiet. Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid* (1. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Paul, R. E., & Nilsen, L. (2009). *Hjelparbeidet til ofre for menneskehandel - en utfordring*. Hentet fra <http://www.krisesenter.com/backup240616/filer/pdf/materiell/Hjelparbeidet-til-ofre-for-menneskehandel-en-utfordring.pdf>
- Politidirektoratet. (2017). *Politiets innbyggerundersøkelse 2017*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/innbyggerundersokelse-2017.pdf>
- Politi-loven. (2015). *Politi-loven Lov 4 august 1995 nr. 53 om politiet sist endret ved lov 20 juni 2014 nr. 48 fra 20 juni og nr. 47 fra 1 juli 2014*.
- Polyakova, I. (2007). En hallik er ikke bare en hallik... I L. Jessen (Red.), *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon* (ss. 295-331). Oslo: Koloritt forlag.
- Riksadvokaten. (2018, februar 23). *Riksadvokatens mål og prioriteringer for straffesaksbehandling i 2018. (Rundskriv nr. 1/2018)*. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2018/02/Riksadvokatens-mål-og-prioriteringer-for-2018.pdf>

- Risan, P., & Skoglund, T. H. (2013). *Psykologi i operativ tjeneste. Stress og psykiske lidelser* (1. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sannesmoen, L. (2007). *Kvinnehandel og prostitusjon. Nye aktører, nye strukturer og ansvar*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Stenshol, K. (2015). Konfliktåndtering i operativt politiarbeid. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konfliktåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv* (1. utg., ss. 236-262). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Straffeloven. (2005). Lov om straff (*straffeloven*) Annen del. De straffbare handlingene Kapittel 26. Seksuallovbrudd Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#§291
- Svartdal, F. (2011). Sosialpsykologi. I F. Svartdal (Red.), *Psykologi: En introduksjon* (2. utg., ss. 197-211). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thjøme, S. L. (2017, 01 31). *ROSA-prosjektet om ofre for menneskehandel: Sendes ofte rett ut*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/rosa-prosjektet-om-ofre-for-menneskehandel-sendes-ofte-rett-ut/a/23908660/>
- Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Årsvoll, H. (2009). "Når jeg er med en mann hjem, tegner jeg korsets tegn i det jeg går over dørterskelen" *Religionens betydning for nigerianske kvinner i prostitusjon*. Masteroppgave i globale studier. Stavanger: Misjonshøgskolen i Stavanger.

6.1 Selvvalgt pensum

- Hjort, B. G. (2008). *Købt eller solgt. Om prostitution og trafficking*. Århus: Forlaget Klim. (125 sider)
- Jessen, L. (2007). *Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon*. Oslo: Koloritt forlag. (365 sider)
- Paul, R. E., & Nilsen, L. (2009). *Hjelparbeidet til ofre for menneskehandel - en utfordring*. Oslo: Krisesentersekretariatet. Helse og rehabilitering. (31 sider)
- Sannesmoen, L. (2007). *Kvinnehandel og prostitusjon. Nye aktører, nye strukturer og ansvar*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Oslo: Universitetet i Oslo. (108 sider)